

Alþingi
Erindi nr. P 137/806
komudagur 29.9.2009

Umsögn til allsherjarnefndar varðandi frumvörp til laga um breytingu á lögum um kosningar til Alþingis og sveitastjórna, nr. 24/2000 og 5/1998, með síðari breytingum.

149. mál

Við í Borgarahreyfingunni lítum á umrædd frumvörp sem skref í rétta átt en viljum gera nokkrar athugasemdir og óskum einnig eftir að senda fulltrúa okkar fyrir allsherjarnefnd ef þess gefst kostur. Að okkar áliti er það röng skilgreining að frumvarpið feli í sér að hér verði komið á persónukjöri vegna þess að áfram verður um listakosningu að ræða. Hæstvirtur dómsmálaráðherra talaði um þetta sem “persónukjörkerfi” í ræðu sinni 24. júlí sl. en sagði þó beinum orðum þegar hún lagði frumvarpið fram:

“Ég legg áherslu á að með þeim breytingum sem lagðar eru til í frumvarpinu er ekki með neinum hætti hróflað við listakosningu og hlutfallskosningakerfinu hér á landi. Kjósendur munu eftir sem áður kjósa tiltekinn lista og telst atkvæðið listanum til tekna óskipt við úthlutun sæta til listans í réttu hlutfalli við úrslit kosninganna.”

Að okkar mati á að kalla hlutina sínum réttu nöfnum og þess vegna á “persónukjör” ekki við um listakosningu, jafnvel þó að kjósendum gefist færi á að raða upp nöfnum innan ákveðins lista. Erfiðara verður síðar að ná fram frekari breytingum í átt að raunverulegu persónukjöri ef kjósendur hafa vanist við brenglaðan skilning á orðinu “persónukjör”.

Framlögð frumvörp ganga of skammt í átt til persónukjörs að okkar mati því að of mikið tillit virðist tekið til hagsmuna stjórnmalaflokkanna. Háttvirtir alþingismenn þurfa að hafa í huga að **fulltrúalýðræðið** og umgjörð þess er til fyrir fólkið í landinu en ekki fyrir stjórnmalastéttina.

Helstu meinbugir frumvarpsins eru þeir að persónukjör fer eingöngu fram innan girðinga flokkslista, kjósendur fá ekki að velja sér fulltrúa nema af einum lista. Ekki verður annað séð en þetta sé þannig hugsað, fyrst og fremst með hagsmuni stjórnmalaflokka að leiðarljósi. Eins og fram kemur í greinargerð eru fyrirmyndir að frjálsari aðferðum t.a.m. á Írlandi þar sem kjósendur velja sér fleiri en einn fulltrúa með forgangsröðun af sama kjörseðlinum algjörlega óháð flokkslistum. Á Írlandi eru ekki einu sinni boðnir fram flokkslistar, frambjóðendur eru allir á sama listanum á kjörseðli en er gert að kenna sig við stjórnmalaflokk ef svo til hagar. Fram kemur einnig í greinargerð að þetta kerfi hefur tvisvar sinnum verið varið falli í þjóðaratkvæðagreiðslu, þannig að írskir kjósendur láta sér það vel líka.

Til að ganga ekki alveg í berhögg við þær hefðir sem hér ríkja um kosningar má hugsa sér tempraða íslenska útgáfu af írsku kerfinu. Á kjörseðli eru boðnir fram listar merktir stjórnmalaflokkum en kjósandinn getur valið frambjóðendur með forgangsröðun af hvaða lista sem er. Að öðru leyti sé öll lógik sú sama og fram kemur í frumvörpunum, nema að jöfnunarsætum er ekki úthlutað, enda ekki verið að kjósa lista heldur fólk. Þegar upp er staðið hafa x margir þingmenn verið kosnir af A-lista, y margir af B-lista, z margir óháðir þingmenn o.s.frv.

Ofangreint kerfi getur komið til móts við kjósendur sem hafa flokkshollustu í fyrirrúmi sem og hina sem kæra sig kollótta um flokka. Kjósandi af fyrri gerðinni getur þess vegna merkt við

listabókstafinn einan og leggur þá röðun frambjóðenda í hendur annarra sem hafa skoðun á því hvernig frambjóðendum listans skal raðað. Þeir kjósendur hafa merkt við listabókstafinn og einvörðungu valið frambjóðendur af þeim lista. Kjósandi af seinni gerðinni sem vill ekkert af flokkum vita velur sér fulltrúa í forgangsröð af hvaða lista sem er og merkir ekki við neinn listabókstaf.

Loks eru margir kjósendur, (kannski flestir) sem myndu leggja áherslu á einhvern einn flokk með því að velja flesta fulltrúa þaðan en velja einn eða tvo af öðrum listum. Sá kjósandi merkir ekki við listabókstaf.

Að ofansögðu er rétt að taka fram að hugsunin að baki frumvörpunum eins og þau liggja fyrir er góð fyrir sinn hatt. Að taka forgangsröðun fram yfir prófkjörsuppgjör er framför og af þeim dæmum sem tekin eru í greinargerðinni virðist sú uppgjörsaðferð ná að fanga vilja kjósendanna mun betur og kemur í veg fyrir ofríki meirihlutans. Þá er fagnaðarefni hversu frávik á kjörseðli eru túlkuð kjóсандanum í hag, þannig að mikið þarf til að gera atkvæði ógilt.

Auk þessa hvetjum til þess að reynt verði að hafa hlut kynjanna sem jafnastan með því að gera stjórnmalaflokkum skylt að leggja fram framboðslista með jafn marga frambjóðendur af báðum kynum eða þar sem næst.

Eitt tæknilegt atriði óskum við einnig eftir að skoðað verði vandlega svo að ekki komi til ágreinings um vægi atkvæða. Það snýst um það hvernig lesið er í vilja kjósenda í ákveðnu tilfelli sem fjallað er um neðst á bls. 7 í frumvarpinu:

“Fái vinsæll frambjóðandi fleiri atkvæði en hann þarf til að ná kjöri er horft til þess hvaða aðra frambjóðendur kjósendur hans vildu styðja. Kúfurinn, umframmatkvæðin, eru þá færð til þessara hinna í réttum hlutföllum.”

Yrði hugsanlega ágreiningsefni um það hvaða einstök atkvæði koma til skoðunar?

Að lokum þetta: Á Íslandi hefur orðið alvarlegur trúnaðarrestur milli fólksins í landinu og ýmissa stofnana samfélagsins. Mikilvægar stofnanir njóta ekki lengur trausts og starfandi stjórnmalaflokkar eru þar ekki undanþegni. Þeir eru margir hverjir sannast sagna, þeir aðilar sem almenningur kennir einna helst um hvernig komið er fyrir íslensku samfélagi. Sú hugsun að fulltrúalýðræðinu sé best fyrir komið í hefðbundnum stjórnmalaflokkum hefur beðið alvarlegan hnekki á Íslandi síðustu misserin. Í því ljósi þarf í nýjum kosningalögum, fyrir fámenna þjóð sem leitar leiða út úr fjárhags- og siðferðiskreppu, að gefa kjósendum fullt frelsi til að velja sér fulltrúa **eftir því hvaða einstaklingum þeir treysta.**

Reykjavík 28. september 2009.

F.h. Borgarahreyfingarinnar,
Pósthólf 246, 121 Rvk.

Sigurður Hr. Sigurðsson.
hrellir@gmail.com, sími 8218272.

